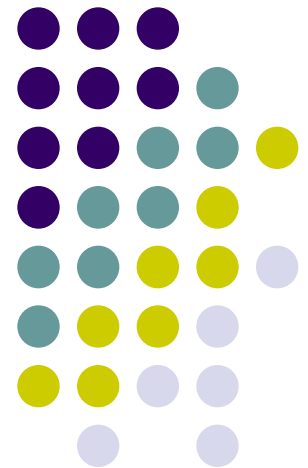

SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ V ADOLESCENCI

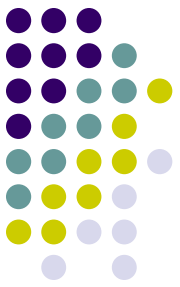

Co je to SPU?

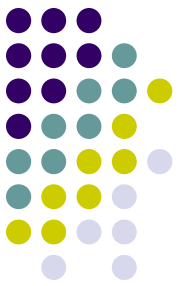
- Specifické poruchy učení:
 - Specifické vývojové poruchy učení bývají definovány jako **neschopnost naučit se číst, psát a počítat pomocí běžných výukových metod za průměrné inteligence a přiměřené sociokulturní příležitosti.**
- Intelektové schopnosti žáka/dospělého jsou ovšem průměrné až nadprůměrné

Funkční oblasti a jejich narušení

U osob s SPU bývají narušeny specifické funkční oblasti potřebné pro osvojení dovedností psaní a čtení.

- Funkce percepční – narušení smyslové
- Funkce kognitivní – narušení pozornosti, paměti, myšlení, řeči,...
- Funkce motorické – narušení jemné i hrubé motoriky, očních pohybů, popř. mluvidel
- Poruchy motorické koordinace
- Poruchy senzomotorických funkcí

Příčiny vzniku

- Genetické faktory
 - Gen pro dyslexii
 - Chromozomální aberace
 - Dispozice v rodině
- Poškození, malformace mozku
- Teorie selhání mozkové dominance
- Odlišná cereberální aktivita (mozek dyslektika funguje jinak)
- Hormonální změny
- LMD – Lehká mozková dysfunkce

Výskyt SPU u dospělé populace a adolescentů

- Podle UNESCO je na světě cca 1 miliarda dospělých, kteří neumějí číst
- V USA 40-44 milionů dospělých, kteří nedokážou splnit jednoduché úkoly podle písemné instrukce
- V ČR – 9% dospělé populace a adolescentů (cca 1 milion lidí) s SPU

Třídění SPU (V. Pokorná, 2010)

1. Typy poruch závislé na poruchách řečových funkcí

- a) Obtíže na základě fonologického zpracování
 - Obtíže především ve sluchové analýze a syntéze
 - Postižení se projeví ve čtení a psaní – při psaní obtíže v používání symbolů
 - Prognóza závislá na včasné nápravě čtení a psaní

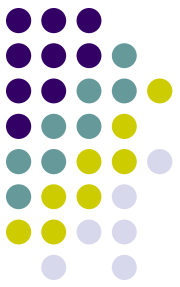
b) Obtíže na základě intermodálního kódování (spojování grafémů a fonémů)

- Obtíže v psaní slov, dekódování slov při čtení
- Prognóza lepší než u předchozího typu, závisí na včasné nápravě čtení a psaní

c) Obtíže při vyhledávání slov

- Obtíže ve verbálních expresivních dovednostech
- Nedostatečné vybavování slov a slovních spojení

2. Typ primárně závislé na poruchách neverbálních funkcí

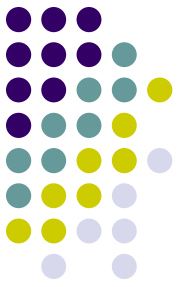
- Již v raném vývoji patrné deficity v :
 - Taktilní percepci
 - Vizuální percepci
- Deficity zejména v oblastech vztahujících se k obsahu a pragmatické stránce jazyka
- Problém nikoliv s pamětí a uchováváním znalostí, ale zdůvodněním daného jevu, použitím dedukce, apod.

3. Typ závislý primárně na poruchách vlastního výkonu ve všech modalitách

- Podobný typu 1c – obtíže se ovšem projevují při psaní slov i při psaní v matematice
- Písemný projev setrvává na nízké úrovni, obtíže v soustředění, impulzivita
- Verbální pohotovost a přesnost odpovědí nedokonalá

Klasifikace dyslexie (M.Bartoňová, 2004)

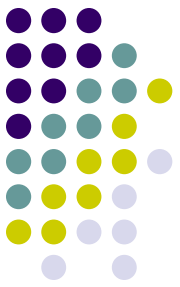
1. Dyslexie
2. Dysgrafie
3. Dysortografie
4. Dyskalkulie
5. Dyspraxie
6. Dyspinxie
7. Dysmúzie

Dyslexie

- Doslovný překlad = Obtíže se slovy
- Přináší obtíže v chápání čteného, neschopnost naučit se číst běžnými výukovými metodami
- Porucha postihuje: porozumění textu, rychlost a správnost čtení, nerovnoměrné čtení, neumí letmé čtení...
- Gen pro dyslexii

Dysgrafie

- porucha psaní
- postižená je liniatura, tvar, velikost
- největší obtíže má dítě/jedinec s jemnou motorikou
- problémy se zapamatování písemné stopy u písmen = narušená vizuomotorika – vidí co píše, ale neuvažuje jak to píše

Dysortografie

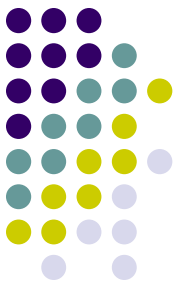

- porucha pravopisu
- komplexní porucha gramatiky jazyka
- dítě si osvojuje pravidla pravopisu, ale není schopno je aplikovat
- poruchy a vynechávky, záměny tvarově podobných písmen, neupravený projev, inverze (přesmyčky), zkomoleniny, chyby v měkčení, časté škrtní
- poruchy pravopisu přetrvávají celý život

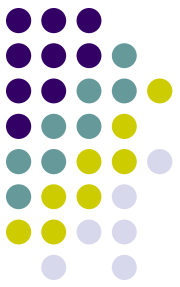
Dyskalkulie

- Specifická porucha matematických schopností
 1. **Praktognostická** – narušení manipulace s matematickými předměty a nakreslenými symboly, neschopnost řadit předměty dle velikosti, tvaru..
 2. **Verbální** – problémy při označování množství, počtu předmětů, operačních znaků, matematických úkonů
 3. **Lexická** – neschopnost číst číslice, operační symboly
 4. **Grafická** – neschopnost psát matematické znaky, symboly, číslice
 5. **Operační** – porucha schopnosti provádět matematické operace (sčítat, násobit, dělit, apod.)
 6. **Ideognostická** – narušení chápání matematických pojmů a vztahů mezi nimi

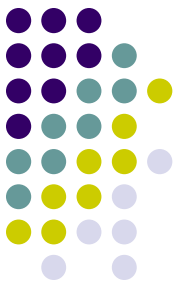
- **Dyspraxie**
 - Specifická porucha koordinace pohybů (patrné v obtížích v tělocviku, při oblékání, nepořádek ve školních věcech)
- **Dyspinxie**
 - Specifické narušení výtvarných dovedností – kresba zůstává trvale na nízké úrovni. Ovlivňuje i psaní, ale v menší míře než dysgrafie.
- **Dysmúzie**
 - Porucha postihující schopnost vnímání a reprodukce hudby

Poruchy učení v adolescenci (dospělosti) (Shafrir, Shiegelová 1994)

- V adolescenci (dospělosti) se SPU posuzují nejčastěji podle nedostatků patrných již ze školní práce. Lze tedy vymezit 3 typy obtíží:
 - Nedostatky ve čtení
 - Obtíže v aritmetice
 - Obtíže v obou oblastech

Diagnostika SPU v adolescenci (dospělosti)

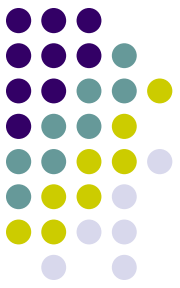

- Řada autorů (Hills 2000, Lungberg 2002, ...) vidí základní problém s SPU v poruchách čtení
- Dospělí a adolescenti vykazují obtíže v rychlém a přesném rozpoznání slov – nejnápadněji se projevující ve čtení slov nových nebo neobvyklých
- Často spojeno také s nedostatečnou artikulací (specifický logopedický nález)

Diagnostické metody

- Diagnostické metody určené pro dospělé se v zásadě příliš neliší od testů pro děti (vždy se jedná o kognitivní deficit) – Pokorná, 2010
- testy inteligence se realizují při podezření na mentální postižení (u dětí - výsledky se poté srovnávají se čtenářským kvocientem, a dalšími získanými výsledky...)
- diagnostické metody u dospělých, adolescentů a dětí liší pouze v obtížnosti, způsobu vyhodnocení a výsledných hodnotách

Diagnostické metody

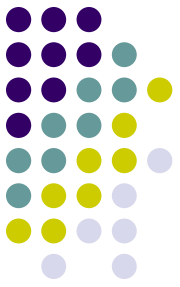
- Diagnostika specifických poruch učení u adolescentů a dospělých
 - Manuál, součást testové baterie pro zjištění SPU u dospělých a adolescentů
 - Lze jej získat pouze po absolvování specializovaného školení
- Gross-Glen (1990) – Text s nesmyslnými slovy
 - Tento typ testu je doporučen pro diagnostiku SPU u dospělých
- B. Sindelarová (2007) – Deficity dílčích funkcí
 - Publikace obsahuje mimo reedukační sešity také diagnostické metody

Reedukační postupy

- Metoda Bridgite Sindelarové (2007)
 - Publikace *Deficity dílčích funkcí*
 - Metodika včetně nápravných cvičení od 8 let
 - Obsahuje také diagnostickou část zaměřující se na auditivní diferenciaci figury a pozadí, auditivní paměť, orientace v prostoru, vizuální oblast, vnímání časového sledu (seriality), apod.
 - Metodika obsahuje pracovní sešity

Reedukační postupy

- Metoda G. Fernaldové
 - Při nápravě čtení u adolescentů a dospělých nejefektivnější (V. Pokorná, 2010)
 - Čtení testu probíhá ve třech fázích:
 - První fáze je příprava – klient si určitou část zadaného textu prohlédne (10-15 řádků) a podtrhne tužkou slova, která se mu zdají náročná
 - Ve druhé fázi klient nahlas přečte podtržená slova
 - Třetí etapa – vlastní hlasité čtení

Reedukační postupy

- Nácvik gramatiky českého jazyka
 - Probíhá souvisle s dalšími metodami – postupné objasňování gramatických pravidel
- Technologická podpora
 - Využívání PC
- Rozvoj kognitivních a učebních strategií
- Systematické rozvíjení slovní zásoby a porozumění obsahu pojmů
- Čtení se současným poslechem čteného textu
- Frekventovaná slova
 - F. Synek – Knížky pro dyslektiky, v nichž se určitá slova často opakují = nácvik daných slov zrychluje čtení textu = motivační prvek

Přehled obtíží adolescenta a dospělého s SPU

- Obtíže ve výuce cizího jazyka
- Obtíže s krátkodobou pamětí
- Snížená schopnost pracovat s pořadím činností (nezbytná pro nácvik psaní, čtení,...)
- Omezení organizačních schopností
- Časté narušení koordinace oko – ruka
- Snížené sebehodnocení, ...

Použitá literatura

- POKORNÁ, V. *Vývojové poruchy učení v dětství a dospělosti*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-773-2
- POKORNÁ V. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. 3. rozšířené vydání*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7176-570-9
- BARTOŇOVÁ M. *Kapitoly ze specifických poruch učení I. Vymezení současné problematiky*. Brno: MU, 2004. ISBN 978-80-210-5299-4
- BARTOŇOVÁ M. *Kapitoly ze specifických poruch učení II. Reeducace specifických poruch učení*. Brno: MU, 2005. ISBN 80-210-3822-5